

M. Rademakers betraptte inwoners

Leeuwen herontdekt zijn dorpsfotograaf

BENEDEN-LEEUVEN — „of u nog foto's hebt van vroeger ?” Dat is een vraag waarmee op het ogenblik aan vele deuren in Leeuwen wordt aangebeld in verband met de oude-beroepen-demonstratie en de diavertoning die tijdens de feestweek „Leeuwen op Stelten” in de sprookjestuin gehouden zullen worden. Er komen dan prompt schoendozen en albums van de zolder die uitpuilen van portretten en vergeelde familiekiekjes.

De fotograaf gefotografeerd. Marinus Rademakers in zijn schippersjaren. Tijdens een jarenlange ziekte heeft hij in Leeuwen honderden karakteristieke plaatjes geschoten. Wie nog foto's van Rademakers in zijn bezit heeft, wordt verzocht ze voor de diavertoning in de Sprookjestuin in bruikleen af te staan bij Mej. Jo van Tiem, Marijkestraat 9, Beneden-Leeuwen. Er is haast geboden, want de ontwikkelcentrales hebben het druk.

Juli 1973

„Kijk, dat is Jan van Ome Hent en daar staat Bartje nog, de knecht van tante Dri-ka”. Bloedverwantschap en familiestanding zijn fotografisch goed geconserveerd. Er blijkt na 1900 haast geen Leeuwnaar te zijn of hij is wel een of twee keer in zijn leven op de gevoelige plaat vastgelegd. Als de fotoverzamelaars van „Leeuwen op Stelten” en de Historische Vereniging de bedoeling hadden een portrettengalerij van alle oude Leeuwenaren te openen, dan zou dat best lukken. Maar daar gaat het niet om. De bedoeling is een beeld te geven van het dorp zoals het vroeger reilde en zeilde, van de mensen zoals ze gekleed en behuisd waren, van het werk waarmee ze de kost verdienden, van leed en armoede, van schik en geluk.

En dan blijkt er uit al die schoendozen nog niet zoveel interessants boven te komen.

De mensen hebben altijd wel oog gehad voor hun eigen figuur, ze staan derftig genoeg op de foto, maar de vaak harde levensomstandigheden waaronder ze opgegroeid zijn, blijven achter een zondagse uitdossing en een zelfvoldane pose verscholen.

BORSTELMAKER

Gelukkig is er in Leeuwen een man geweest die de mensen doorzag. Hij was technisch nog niet in staat om zich met een verborgen camera verdeckt op te stellen, maar ook van achter zijn houten kastje wist hij Leeuwen te betrappen in realistische werksituaties, bij noodtoestanden en op gelukkige momenten. Die man was Marinus Rademakers. Hij is al 21 jaar dood. En pas nu ontdekken de fotoverzamelaars van „Leeuwen op Stelten” wat ze aan Rademakers hebben. Als er ergens een plaatje uit het familie-album wordt gescheurd dat in hun kraam te pas komt en ze kijken achterop, dan staat daar in acht van de tien gevallen het ovale stempel van M. J. Rademakers, Fotografie, Leeuwen (Ben.). En ook zonder dat stempel ziet de kenner intussen of de foto van Rademakers is of niet. Ze zijn allemaal bruin of zwart in contactdruk uitgevoerd op een formaat van 9 bij 12. Dikwijls is onder de foto in een wat ongelukkig handschrift met het jaartal aangegeven wat de voorstelling behelst.

Marinus Rademakers is op 26 juni 1904 aan de Achterstraat in Beneden-Leeuwen geboren. Zijn vader was borstelmaker, een in Leeuwen uniek beroep dat vóór noch na hem ooit door anderen is uitgeoefend. Piet de Borstelmaker

kwam van Nijmegen en was getrouwd met Maria Arts uit Horssen. Hij is in 1907 jong gestorven. De weduwe Rademakers bleef met 3 kleine jongens achter: Frans, Marinus en Sjaak. Zij waren te jong om het moeilijke vak van hun vader over te nemen. De herinnering aan de borstelmakerij, waar uit varkenshaar bezems, schrobbers, borstels en kwasten werden gemaakt, is alleen blijven voortleven in de bijnaam die, naar goed Leeuwens gebruik, op kinderen en kleinkinderen overging. De zoons van de borstelmaker kozen ieder een ander beroep. Sjaak, de jongste, werd schilder en vestigde zich in Dreumel. Frans, de oudste, werkte vanaf de eerste dag dat het bedrijf in 1919 werd gesticht, bij Salet's Machinale Meubelfabriek. Marinus, de latere fotograaf, ging eerst als leerjongen naar de werf van Meijer, maar hij zag meer in het bevaren dan in het bouwen van schepen.

Enkele jaren voer hij als schippersknecht op Waal en Rijn.

ZIEKTE

Al in zijn schipperstijd openbaarde zich de geheimzinnige ziekte die Marinus Rademakers langzaam maar zeker zou slopen. Bij een ongelukje op de boot kreeg hij een stukje staal draad in een van zijn vingers. Hij deed geen moeite het er uit te la-

ten halen, want hij voelde het niet: een voorteken van de algehele gevoelloosheid waardoor hij later tot een zittend leven in de rolstoel veroordeeld werd. Op jeugdige leeftijd was Rademakers al met meer tot lichamelijk werk in staat. Hij werd door de Zusters Franciscanessen opgenomen in het St. Jozefgesticht aan de Dijk. Daar leerde hij Marinus van Os kennen, oud-directeur van roomboterfabriek „De Ster” in de Polder en voormalig caféhouder aan de Dijk in Boven-Leeuwen. Beiden hadden belangstelling voor de fotografie. Van Os financierde voor Rademakers een toestel en stuurde hem, misschien ook wel uit werktherapeutische overwegingen, op pad als vrij fotograaf. Hij ging foto's nemen bij de Leeuwense roomboterfabriekjes, in de mandenmakerijen, bij de „bandstropers” en klompenmakers, in de kersenboomgaard, bij de touwslager en in de eerste fabriekshal van Salet. Hij kiekte dorpstypen en opvallende huizen. Als er een schip met hout aankwam of er waren ergens „liefdadigheidsspitters” aan het werk op het land van een weduwe, dan stond Rademakers onder de zwarte doek en opende de lens. In 1926 maakte hij een uitgebreide reportage over de gevolgen van de Watersnood.

Telkens wanneer Rademakers van zijn tochten in „het klooster” terugkwam, snelde Marinus van Os benieuwd met de oogst naar zijn fruitschuurtje en ontwikkelde in het donker de film — een

karwei waartoe de fotograaf zelf niet bij machte was.

VOLKSLEVEN

Uit de samenwerking tussen deze twee hobbyisten zijn honderden prenten van Oud-Leeuwen geboren: voor die tijd veelal zeer gave en scherpe beelden, uiteraard wat statisch en kunstmatig van opstelling, maar altijd in een goed getroffen sfeer. Rademakers heeft precies geweten wat in Leeuwen karakteristiek was voor het volksleven. Hij voelde aan wat er op het punt stond te verdwijnen en heeft het op tijd vereeuwigd. Het is jammer dat er later met zijn werk, dat in allerlei handen verspreid raakte, niet altijd even zuinig is omgesprongen. Waarschijnlijk is er ook veel verloren gegaan, want de fotoverzamelaars krijgen op menig adres te horen: „Er móet nog een foto van zijn, maar waar?” Op het Wamelse gemeentehuis ontbreekt helaas een fotoarchief, hoewel weinig plattelandsgemeenten op zo'n markante dorpsfotograaf kunnen terugwijzen.

Op 10 juli 1952 is Marinus Rademakers, 48 jaar oud, bij de Zusters aan de Dijk gestorven. Hij kon zich nauwelijks meer bewegen. Zijn vingers waren als bij een melaatse weggekwijnd. Bijna 25 jaar lang heeft hij geleefd met een lichaam dat hem enkel tot last was. Maar zijn ogen waren scherp. En het is vooral aan Rademakers' ogen te danken dat Leeuwen straks het verleden van het dorp nog eens kan bekijken.